

нотаріату зазнав значних змін. Нові економічні відносини, що зароджувалися в країні вимагали, по-перше, забезпечення нотаріальних послуг, здатних в повній мірі задовольнити потреби підприємств та громадян, та по-друге, встановлення контролю з боку держави за законністю процесів майнового обігу, що значно активізувався.

Прийнятий 2 вересня 1993 року Закон України "Про нотаріат" став значним кроком у розвитку нотаріату, створивши правові підстави для впровадження поряд з державними нотаріальними органами принципово нового, раніше невідомого нашому законодавству інституту – приватної нотаріальної діяльності.

Однак стрімкий розвиток суспільних відносин, пов'язаних із сферою застосування цієї професії, перш за все економічних, прийняття низки нових нормативно-правових актів, накопичений за минулі роки, як позитивний, так і негативний досвід вимагають внесення суттєвих змін до існуючого державного регулювання функціонування системи нотаріальних органів.

З іншого боку, визначення Україною свого стратегічного курсу на інтеграцію в Європейське Співтовариство, входження в європейську правову систему зумовлює необхідність узгодження українського законодавства з міжнародним.

Важливим кроком на цьому шляху стало прийняття Української нотаріальної палати як спостерігача до одного з найавторитетніших міжнародних об'єднань нотаріусів – Міжнародного союзу латинського нотаріату, створеного у 1948 році. Нотаріат латинської школи отримав поширення майже у всіх західноєвропейських країнах (Австрія, Бельгія, Франція, Німеччина, Греція, Італія, Люксембург, Голландія, Іспанія) а також в Канаді, Латинській Америці, Японії, всього в 68 країнах світу. За останні роки пропозиції Міжнародного союзу латинського нотаріату лягли в основу нового законодавства про нотаріат Росії, Польщі, Румунії, Китаю, Хорватії, Болгарії, Словакії, Словенії та ін. Слід зазначити, що Українську нотаріальну палату прийнято до Міжнародного Союзу латинського нотаріату поки що як спостерігача, оскільки вітчизняна система державного регулювання нотаріатом на сьогодні ще не повністю відповідає Фундаментальним принципам латинського нотаріату, прийнятим у березні 1996 року, що в свою чергу зумовлює уніфікацію законодавства про нотаріат, внесення в нього відповідних змін.

Перш за все, переход до єдиного нотаріату, без розподілу на державний та приватний, оскільки приватний нотаріат під час соціальних випробувань еволюційно зайняв домінуюче становище в загальній системі нотаріату.

Держава, на сьогоднішній день, неспроможна утримувати за рахунок бюджету державні нотаріальні контори, забезпечуючи їм при цьому належний рівень матеріально-технічного, інформаційного та методологічного забезпечення. Сам же термін "приватний" нотаріат викликає сумніви щодо неупередженості приватної особи та ступеня її відмежованості від власних сутто економічних інтересів. Як демонструє світова та вітчизняна практика, нотаріус повинен бути незалежним і неупередженим під час виконання покладених на нього суспільством та державою функцій, що обумовлює встановлення над ним єдиної влади – влади закону. Саме тому нотаріат має стати єдиним.

Здійснюючи правозастосовчу діяльність, нотаріат захищає суб'єктивні права і законні інтереси фізичних і юридичних осіб, фіксуючи і посвідчуячи безспірні права осіб, надаючи цим правам публічної сили й доказовості, офіційного визнання від імені держави. Саме ці основні функції нотаріальної діяльності визначають поняття нотаріату як публічно-правового інституту, який є системою позасудового правового забезпечення охорони та захисту прав та законних інтересів України, громадян, підприємств, установ та організацій, заснований на єдиних принципах, формах та методах організації і здійснення нотаріальної діяльності, а також державного контролю за цією діяльністю.

У всіх країнах латинського нотаріату для нотаріусів є характерним особливий дуалістичний статус, зумовлений тим, що вони є одночасно і посадовими особами, наділеними певними державними повноваженнями, і особами вільною юридичною професією, які не перебувають у штаті державного апарату і організовують свою діяльність самостійно, причому пріоритетним у правовому статусі нотаріуса слід вважати здійснення функцій державної влади.

Оскільки діяльність нотаріуса може здійснюватися тільки на підставі наділення його державними повноваженнями на вчинення нотаріальних дій, делегування державно-владних повноважень передбачає встановлення контролю з боку держави за нотаріальною діяльністю, що знаходить свій прояв, перш за все в тому, що держава має призначати нотаріуса на посаду.

Нарешті, характерною ознакою латинського нотаріату є його корпоративність. У всіх країнах – членах Міжнародного Союзу Латинського Нотаріату – нотаріуси об'єднуються у професійні організації, які є незалежними від державної влади і виконують такі завдання: представлення професії на різних рівнях; вирішення питань щодо підбору, навчання та організації стажування нотаріальних кадрів, утворення та скасування нотаріальних офісів; розгляд спорів між самими нотаріусами, контроль за здійсненням нотаріальної діяльності. Діяльність нотаріусів має певну специфіку, що зумовлює необхідність обов'язкового членства нотаріусів у палаті. По суті мова йде про створення нової форми самоврядування – професійного самоврядування, переведення його з громадських зasad на державно визнаний рівень.

З усіх цих питань організації діяльності нотаріату і його взаємовідносин з органами державної влади повинні бути знайдені і закріплені на законодавчому рівні оптимальні рішення за умов додержання рівноваги між самостійністю та контролем з боку держави – в особі Міністерства юстиції України, яке залишає за собою регламентуючі та контрольні функції.

Наприкінці хотілось би зазначити, що прийняття нової редакції Закону України "Про нотаріат" повинно забезпечити ефективне державне регулювання нотаріальної діяльності, створити реальні правові гарантії виконання нотаріальних функцій захисту прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, досягненню реальної відповідності рівню економічних відносин, потребам громадян та держави, становленню громадянського суспільства.

М. Дрозд,
студент 2 курсу Інституту обліку і аудиту
Тернопільської академії народного господарства,
м. Тернопіль

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку української економіки виникає необхідність детальнішого і глибшого аналізу податкової системи України, вивчення напрямків її удосконалення і побудови відповідно до умов, що склалися у нашій державі. Водночас слід зосередитись на аналізі основних принципів податкової системи, які відіграють основну роль у формуванні податкової політики держави. Діючі в країні податкові закони та інші нормативні акти фіiscalного характеру не повинні суперечити цим орієнтирам, оскільки принципи виступають як гаранти дотримання основних прав людини – найвищої цінності у суспільстві.

У різних країнах податкові системи мають свої особливості, які визначаються податковою політикою, що включає встановлення різних видів податків, порядок стягнення податків, відповідальність за порушення розпоряджень податкових

органів. Податки виступають найбільш важливим інструментом регулювання економічних відносин та інтересів держави, відіграють основну роль у формуванні доходної частини бюджету, покликані стимулювати економічний розвиток держави.

У сучасному розумінні податки у суспільстві – це встановлені законом обов'язкові платежі фізичних і юридичних осіб, що здійснюються згідно з законодавчими актами тієї чи іншої країни. Податки віддзеркалюють як позитивні, так і негативні сторони економічного життя. Виконуючи свої функції (стимулюючу і фіскальну), вони забезпечують, по-перше, надходження до бюджету, а, по-друге, можливість впливу на всі сторони соціально-економічного розвитку суспільства. Тому досить важливим є питання про встановлення таких податків, які б виконували обидві функції.

Основні види податків та зборів визначені в Законі України "Про систему оподаткування" від 18 лютого 1997 р. Встановлення податків, визначення строків сплати податків регулюються відповідними законодавчими актами, які побудовані на певних принципах системи оподаткування, визначених у статті 3 Закону.

На даний час в Україні питання про встановлення податкової політики, яка б відповідала основним принципам її реалізації є досить актуальним. Для розв'язання цієї проблеми задіяно тисячі вчених, фахівців Державної податкової адміністрації України, на цю тему написано безліч статей, прийнято велику кількість нормативних актів, проте бажаного результату не одержано.

Необхідність реформування податкової системи України пов'язана з тим, що порушуються основні принципи її побудови та призначення. Насамперед спід зупинитись на таких постуатах як: економічна обґрунтованість, стабільність, доступність і обов'язковість.

Принцип економічної обґрунтованості полягає як у ефективності стягнення самих податків, так і у встановленні таких податків, які б стимулювали соціально-економічний розвиток держави. Ефективність стягнення податків передбачає: забезпечення повноти і своєчасності сплати податків, мінімальність витрат пов'язаних із обліком платників і збиранням податків, максимальне виключення можливості ухилення від податків. Немає сенсу встановлювати такі податки, які надто складно мобілізувати в бюджет, або такі, стягнення яких потребує значних витрат.

Водночас аналіз податкової системи Україна свідчить, що її удосконалення повинно іти у напрямку зниження податкового тягаря. Для забезпечення поліпшення ділової активності, економічного зростання, широкого розвитку науково-технічного прогресу, розвитку вітчизняного виробництва, підприємницької та інвестиційної діяльності, в проекті Податкового кодексу передбачається знизити податкові ставки таких основних видів податків як: ПДВ, податок на прибуток підприємств, податок на прибуток громадян.

З метою зниження розмірів ставок податків у законодавстві передбачається розширити базу для нарахування податків за рахунок скорочення і скасування пільг при визначенні об'єктів оподаткування, забезпечивши при цьому рівність всіх суб'єктів підприємницької діяльності.

Однією з найголовніших вимог до податків є їх стабільність протягом досить тривалого періоду. Часті зміни в законодавстві України призводять до порушення принципу стабільності податкової системи, що в свою чергу породжує ряд негативних наслідків. Це, насамперед, невпевненість у своїй фінансовій діяльності підприємств, а також низький рівень податкової роботи, оскільки для освоєння того чи іншого податку як податковій службі, так і платнику потрібний час. На мою думку, стабілізація податкової системи відбудеться тільки з прийняттям Податкового кодексу.

Досить важливою проблемою для реформування податкової системи є забезпечення принципу доступності, тобто дохідливості норм податкового законодавства для платників податків і зборів. Порушення цього принципу в Україні відбувається внаслідок наявності в податковому законодавстві великої кількості нормативних актів. Тут виникає необхідність переходити від численної кількості нормативних актів до їх якості. При реформуванні Податкового кодексу повинні бути чітко визначені такі елементи оподаткування як: платник податку, об'єкт оподаткування, база оподаткування, податковий період і податкова ставка, порядок обчислення і сплати податку.

Ще один принцип , на який також слід звернути увагу – це обов'язковість сплати податку. Статтею 67 Конституції України визначено: "Кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом". Отже, кожен громадянин повинен вважати своїм обов'язком сплачувати податки. Ці кошти витрачаються в інтересах всього суспільства, а громадяни одержують їх у вигляді пенсій, допомог, права на безкоштовне навчання, лікування, відпочинок .

Обов'язковість включає і відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства. Спроба ухилення від сплати податку тягне за собою застосування штрафних санкцій, сплату пені, адміністративну або кримінальну відповідальність, які передбачені і діють на підставі Закону "Про систему оподаткування".

Вивчення досвіду боротьби із злочинами у сфері оподаткування розвинутих країн показало, що податкове законодавство України потребує радикального реформування. У новому Податковому кодексі повинні бути закріплені принципи:

- ніхто не може бути притягнений до відповідальності за вчинення податкового правопорушення як за підстави і порядку, які передбачені в Кодексі;
- тільки податкові органи повинні нести обов'язок доводити обставини, що свідчать про факт податкового правопорушення і винність платника податку;
- ніхто не повинен вважатися винним у порушенні податкового законодавства, доки його вина не буде доведена у встановленому законом порядку;
- має бути чітко визначений статус фізичних і юридичних осіб².

Підсумовуючи вищесказане можна зробити висновки, що зміни в систему оподаткування потрібно проводити, визначаючи цю проблему як таку, що гальмує розвиток економіки нашої країни. Основною метою реформування системи оподаткування є сприяння стабілізації промислового виробництва та підвищення його ефективності і на цій підставі задоволення державних і соціальних потреб. У процесі розробки нових законодавчих актів, пов'язаних з оподаткуванням, у тому числі при внесенні змін і доповнень до чинного законодавства, а особливо при розробленні проекту Податкового кодексу повинні враховуватись основні принципи побудови і призначення податкової системи. Саме за таких умов податкова система буде позитивно впливати на всі сторони життя нашої молодої держави.

Література

1. Гега П.Т., Доля Л.М. Основи податкового права: Навчальний посібник. – К.:1998. – 273 с.
2. Про систему оподаткування: Закон України від 25 червня 1991 р. в редакції Закону від 18 лютого 1997 р.// Відомості Верховної Ради України.
3. Степанюк О. Проблеми відповідальності за порушення податкового законодавства // Актуальні проблеми правознавства. – Тернопіль, 2000.– 156 с.

¹ Гега П.Т. , Доля Л.М. Основи податкового права: Навчальний посібник. – К.:1998, - 273 с.

² Степанюк О. Проблеми відповідальності за порушення податкового законодавства //Актуальні проблеми правознавства. Науковий збірник ЮІ ТАНГ.– Тернопіль, 2000.– 156 с.